

บทความที่ :

Article :

9

กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนทางเลือกตาม
แนวคิดการเสริมสร้างขีดความสามารถ
ของพลเมืองปัจเจกชนนิยม

Management Strategies of Alternative Schools
According to the Concept of Individualism
Citizenship Capacity Building

วัชระ จตุพร^{*}, และ ชญาพิมพ์ อูสาโท^{**}

Watchara Jatuporn and Chayapim Usaho

* หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
[Doctoral Degree in Educational Administration Program,
Chulalongkorn University]; E-mail: girlgirlt3@hotmail.com

** คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [Faculty of Education,
Chulalongkorn University]; E-mail: pruet.s@chula.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันที่พึงประสงค์ และพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการเสริมสร้างขีดความสามารถของพลเมืองปัจเจกชนนิยม โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสม โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินกรอบแนวคิดจำนวน 5 คน ประเมินเครื่องมือการวิจัย จำนวน 9 คน ประเมินร่างกลยุทธ์จำนวน 20 คน และประชุมกลุ่มจำนวน 8 คน ประชากรที่ศึกษา คือ โรงเรียนทางเลือกจำนวน 28 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล คือ ครู 287 คน และผู้บริหาร 37 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินร่างกลยุทธ์ และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเทคนิค $PNI_{modified}$ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยภาพรวมการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นจุดอ่อน การจัดการเรียนการสอนรายวิชาเป็นจุดแข็ง ส่วนภาวะคุกคาม คือ การเมืองและนโยบายของรัฐ และโอกาส คือ สภาพเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี 2) กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนทางเลือกมี 2 กลยุทธ์หลัก คือ (1) พัฒนาการบริหารวิชาการด้วยการจัดการเรียนการสอนรายวิชาเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของพลเมืองปัจเจกชนนิยม (2) พัฒนาการบริหารด้านกิจการนักเรียนด้วยการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของพลเมืองปัจเจกชนนิยม

คำสำคัญ : โรงเรียนทางเลือก; พลเมืองปัจเจกชนนิยม; ขีดความสามารถ

Abstract

This research aimed to study the current desirable conditions and develop strategies for alternative school management based on the concept of individualist citizenship capacity building, by means of mixed methods. The evaluation of the research conceptual framework was done by five experts, and the evaluation of the research tools was conducted by nine experts. Draft strategy evaluation was conducted by twenty experts. In addition, a focus group was attended by eight experts. In this research, the population was 28 alternative schools and the key informants consisted of 287 teachers and 37 school administrators. The research tools consisted of draft strategy evaluation forms and questionnaires. The data was analyzed using descriptive statistics. The research results found that the mean values of the current conditions were at a high level and the mean values of the desirable conditions were at the highest level. Overall, extra-curricular activities were weakness, while course instruction was strength. In addition, politics and government policies were threat, while economic, social and technological conditions were opportunity. The research results also identified two alternative school management strategies in accordance with the concept of individualist citizenship capacity building: 1) Improvement of academic management using course instruction to build the capacity of individualist citizenship and 2) Improvement of student affairs management by providing extra-curricular activities.

Keywords : Alternative School; Individualist Citizenship; Capacity

บทนำ

การเสริมสร้างขีดความสามารถของพลเมืองปัจเจกชนนิยมเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในสังคมแห่งยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเป็นสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะด้านการศึกษาที่มีการเปิดกว้างและเชื่อมโยงเข้ากับชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ทั้งภายในและนอกประเทศ การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้เรียนที่ประสบความสำเร็จ เป็นบุคคลที่มีความเชื่อมั่นและความคิดสร้างสรรค์ เป็นพลเมืองที่มีความกระตือรือร้นและมีความรอบรู้ (Australian Curriculum, 2014) และการพัฒนาสมรรถนะสำคัญที่จะส่งเสริมความสามารถของผู้เรียน (Competencies of learners) มีความสำคัญในการพัฒนาการศึกษาสู่สังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนเป็นคุณลักษณะที่ผู้เรียนทุกคนควรมีและใช้ได้อย่างเหมาะสม เพื่อผลักดันให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมาย (เมธี ศรีวะรมย์, สุวพร เข้มเฮง และ ธนวรรธ ศรีวะรมย์, 2560) ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ประกอบไปด้วยความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ แรงจูงใจทางสังคมลักษณะนิสัยส่วนตัว ตลอดจนรูปแบบความคิดและวิธีการคิด ความรู้คู่สีกและการกระทำ สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งความสามารถหรือสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนนี้มีประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างมาก หากได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนจะสามารถเลือกและใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองได้อย่างถูกต้อง สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีความสัมพันธ์ที่ดีงาม เกื้อกูล สื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความสามารถในการคิดเพื่อตัดสินใจเรื่องเกี่ยวกับตนเองและสังคม สามารถแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้ด้วยเหตุผล คุณธรรม จริยธรรม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553)

การเสริมสร้างขีดความสามารถพลเมืองปัจเจกชนนิยมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมจะช่วยลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งเป็นปัญหาที่

ทำลายสังคมอย่างรุนแรงและฝังรากลึก เป็นปัญหาที่สะท้อนวิกฤตการณ์ด้านคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคมที่ขาดความรับผิดชอบ ซึ่งการที่จะแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืนนั้น คนในสังคมต้องมีค่านิยมในการรักความดีและรู้สึกไม่ยอมรับพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชันและการโกงทุกรูปแบบ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งการสร้างค่านิยมที่ถูกต้องนี้จะเป็นรากฐานสำคัญเพื่อทำให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ รวมถึงปัญหาการขาดความรับผิดชอบ การยึดประโยชน์ส่วนตนเป็นหลักของผู้เรียน ยังเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไม่ว่าจะเป็นการโกงข้อสอบ การทะเลาะวิวาท การขาดจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคม การใช้ความรู้ความสามารถในทางที่ผิด ขาดความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากการเกิดขึ้นของโครงการโรงเรียนสีขาว หลักสูตร “โตไปไม่โกง” โดยความร่วมมือของ กรุงเทพมหานคร และศูนย์สาธารณประโยชน์และประชาสังคม (นิด้า) และองค์กรเพื่อความโปร่งใสในประเทศไทย ที่ได้ตระหนักถึงปัญหาของผู้เรียนที่เกิดขึ้นและมองว่าสังคมได้พัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถสูงด้านวิชาการ แต่กลับขาดความเป็นพลเมืองที่ดี และเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ควบคู่ความดี โดยเนื้อหาหลักสูตรจะสะท้อนความเป็นพลเมืองปัจเจกชนนิยม 5 ประการ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต การมีจิตสาธารณะ ความเป็นธรรมทางสังคม กระทำอย่างรับผิดชอบ และเป็นอยู่อย่างพอเพียง การพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนให้ผู้เรียนมีการพัฒนาความคิดให้เกิดความรู้เชิงลึก เชื่อมโยงความรู้กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว เป็นคนเก่งและมีค่านิยมที่เหมาะสมในการคิดและตัดสินใจ มีทักษะและสมรรถนะในการเป็นผู้มีส่วนร่วมในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม รวมถึงการปฏิบัติการอย่างสร้างสรรค์ จึงเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายต้องพัฒนาให้เกิดขึ้น (โครงการโรงเรียนสีขาว หลักสูตร “โตไปไม่โกง”. ออนไลน์)

การจัดการศึกษาต้องให้ผู้เรียนเกิดความรู้เพื่อเป็นความเป็นพลเมืองที่ดีและเติมเต็มความเป็นปัจเจกชนนิยมในการมีจิตสำนึก การแสวงหาความรู้ความดีและคำนึงถึงคนอื่น ๆ ทั้งที่เป็นสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ในการอยู่ร่วมกันไม่ให้เกิดแนวคิดปัจเจกชนนิยมแบบสุดโต่ง เนื่องจากความเป็นปัจเจกชนนิยมและการเป็นพลเมืองถ้าเราไม่มองให้สัมพันธ์และเชื่อมโยงกันจะมีลักษณะการเน้นที่แตกต่างกัน คือ ในความเป็นปัจเจกชนนิยมเป็นการยึดพฤติกรรมหรือการกระทำที่เน้นในตัว

บุคคล เช่น เน้นความเป็นตัวของตัวเอง ในกรอบคร้วตนเอง การตัดสินใจส่วนตัว ยึดตนเองเป็นหลักและยึดเป้าหมายและแนวคิดเฉพาะตน เป็นต้น การเน้นความเป็นพลเมือง คือ ความรับผิดชอบของปัจเจกชนต่อความเป็นสมาชิกในกลุ่ม หรือ การตระหนักถึงการมีส่วนร่วม (Collectivism) ของความเป็นสมาชิกในกลุ่ม มีการเข้าร่วมกลุ่มมากกว่าการยึดตนเอง มีการยึดค่านิยมของกลุ่ม การมองรวมไปถึงสิ่งต่างๆที่ต้องพึ่งพากัน การมีสิทธิเท่าเทียมกัน การคิดถึงหลักประชาธิปไตย เป็นต้น (Mzinyati and Xinwa.online, 2014 and Triandis&Gelfand, 2012) การจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความเป็นปัจเจกชนนิยมเพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีไปพร้อมๆกันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการแบ่งปันแนวคิดที่หลากหลาย แสดงความสามารถและค้นพบจุดเด่นของตนเองได้จากการพัฒนาขีดความสามารถภายในตนเอง และในการทำงานต่างๆจะได้รับความคิดเห็นจากคนส่วนใหญ่ที่หลากหลายทำให้เกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหวังของตนเองและของกลุ่ม (Osterman, Coon&Kemmelmeter, 2002) ถ้าการจัดการศึกษานั้นเป็นไปเพื่อพัฒนาความสามารถผู้เรียนในด้านใดด้านหนึ่งอย่างเดียวก่อให้เกิดผลเสียต่อตัวผู้เรียน คือ ผู้เรียนขาดประสบการณ์ที่หลากหลาย ขาดการคิดสร้างสรรค์ และทำลาย ขาดมิตรภาพและทักษะสำคัญต่อชีวิต และไม่มีความกระตือรือร้นเพราะมองว่าตนอยู่กับสังคมหมู่ใหญ่ที่มีคนคอยช่วยเหลือ (Osterman, Coon&Kemmelmeter, 2002)

โรงเรียนทางเลือกเป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน และให้ความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาที่อิงกับระบบของรัฐ จัดกระบวนการเรียนการสอนแบบเน้นความรู้เชิงประสบการณ์และการปฏิบัตินอกตำราเรียนหรือนวัตกรรมการเรียนรู้ แต่ละโรงเรียนจะมีแนวคิด กระบวนการ เจตนารมณ์และวิธีการของการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน แนวคิดการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนทางเลือกในประเทศไทยมีทั้งหมด 13 แนวคิด โดยปรัชญาแนวคิดที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ เน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นอกจากแนวคิดโรงเรียนทางเลือกจะมุ่งเน้นพัฒนาความเป็นปัจเจกชนนิยมคือการพัฒนาภายในตัวของผู้เรียนเองแล้ว แนวคิดโรงเรียนทางเลือกยังเน้นถึงความเป็น

พลเมืองที่ดีหรือการอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข และโรงเรียนมีความพร้อมทั้งด้านบุคลากร สถานที่ สภาวะการบริหารในรูปแบบเอกชนที่มีความคล่องตัว แต่ยังคงกลยุทธ์ร่วมที่จะใช้เป็นแนวทางการพัฒนาความสามารถผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน (สุชาติ จักรพิสุทธิ์ และคณะ, 2546)

จากความสำคัญของขีดความสามารถตามแนวคิดพลเมืองปัจเจกชนนิยม สอดคล้องกับแนวคิดโรงเรียนทางเลือก และจากปัญหาต่างๆที่เกี่ยวข้องกับขีดความสามารถของพลเมืองปัจเจกชนนิยม เช่น ปัญหาคุณภาพผู้เรียน ปัญหาด้านการเป็นพลเมืองปัจเจกชนนิยม ปัญหาการทุจริตของเด็กและเยาวชนที่จะกลายเป็นพลเมืองของประเทศ ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อตนเองและมองถึงสังคมรอบตัว แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนตามแนวคิดพลเมืองปัจเจกชนนิยม เป็นสิ่งสำคัญในยุคปัจจุบันที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนและแก้ปัญหาดังกล่าวได้โดยเริ่มจากการผลักดันจากกลุ่มโรงเรียนทางเลือกที่มีความพร้อมในการพัฒนากลยุทธ์ที่จะเป็นแบบอย่างโรงเรียนอื่นๆต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการเสริมสร้างขีดความสามารถของพลเมืองปัจเจกชนนิยม 2
2. ศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการเสริมสร้างขีดความสามารถของพลเมืองปัจเจกชนนิยม
3. พัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการเสริมสร้างขีดความสามารถของพลเมืองปัจเจกชนนิยม

ขอบเขตและวิธีของการวิจัย

ด้านเนื้อหา ศึกษาประเด็นการบริหารโรงเรียนทางเลือก โดยศึกษาที่กระบวนการบริหารจัดการด้วยรูปแบบ PIE (PIE Model) ใน 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน (P-planning) 2) การนำแผนไปปฏิบัติ (I - implementation) และ

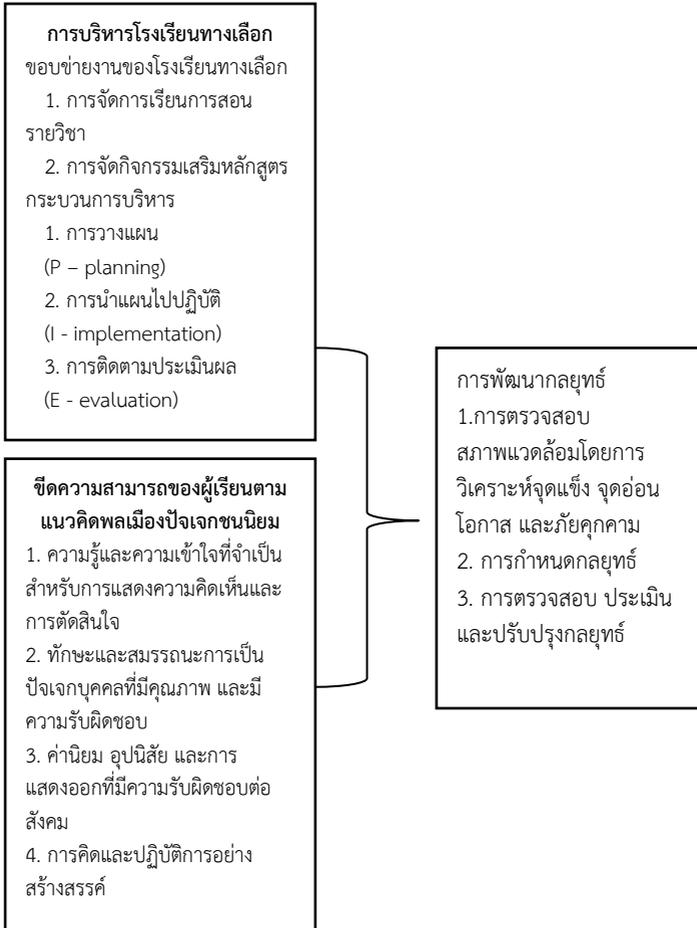
3) การติดตามประเมินผล (E - evaluation) ศึกษาการเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้เรียนในโรงเรียนทางเลือก ในขอบข่ายงานการบริหารโรงเรียนทางเลือก 2 งาน ดังต่อไปนี้ 1) การจัดการเรียนการสอนรายวิชา 2) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ศึกษาขีดความสามารถของผู้เรียนตามแนวคิดพลเมืองปัจเจกชนนิยมใน 4 ประเด็นดังต่อไปนี้ 1) ความรู้และความเข้าใจที่จำเป็นสำหรับการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจ 2) ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการเป็นปัจเจกบุคคลที่มีคุณภาพในการเป็นผู้มีส่วนร่วมในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความรับผิดชอบ 3) ค่านิยม อุปราณี และการแสดงออกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และ 4) การคิดและปฏิบัติกรอย่างสร้างสรรค์ และศึกษาการพัฒนากลยุทธ์ด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) การตรวจสอบสภาพแวดล้อมขององค์กร ให้ทราบถึง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในขององค์กร และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร (วิเคราะห์ SWOT) 2) การกำหนดกลยุทธ์เพื่อกำหนดและเลือกกลยุทธ์ที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุดกับองค์ด้วยการทำ Tows Matrix

ด้านประชากร ประชากร คือ โรงเรียนทางเลือกจำนวน 28 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูโรงเรียนทางเลือกจำนวน 287 คน ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ ยามาเน่ (Yamane: 1973) จากจำนวนครูทั้งหมด 1018 คน กำหนดให้ความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ .05 และระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ผู้บริหารของโรงเรียนทางเลือกทั้งหมด จำนวน 37 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 28 คน และรองผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 9 คน

ด้านเทคนิคการวิจัย ใช้การวิจัยแบบผสม (Mix method research) มีเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินกรอบแนวคิด แบบสอบถาม และแบบประเมินกลยุทธ์ และใช้สถิติการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified})

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 : กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการเสริมสร้างขีดความสามารถของพลเมืองปัจเจกชนนิยม

สภาพแวดล้อมภายใน

1) สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการเสริมสร้างขีดความสามารถของพลเมืองปัจเจกชนนิยม โดยเฉลี่ยด้านการจัดการเรียนการสอนรายวิชาและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.9249) โดยมีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 3.9429) เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้และความเข้าใจที่จำเป็นสำหรับการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 3.9671) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ค่านิยม อุบนิสัย และการแสดงออกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (ค่าเฉลี่ย = 3.9041)

2) สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการเสริมสร้างขีดความสามารถของพลเมืองปัจเจกชนนิยม โดยเฉลี่ยด้านการจัดการเรียนการสอนรายวิชาและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.5327) โดยมีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 4.5471) เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้และความเข้าใจที่จำเป็นสำหรับการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 4.5638) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ค่านิยม อุบนิสัย และการแสดงออกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (ค่าเฉลี่ย = 4.5202)

สภาพแวดล้อมภายนอก

1) สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการเสริมสร้างขีดความสามารถของพลเมืองปัจเจกชนนิยม โดยเฉลี่ยปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการบริหารทั้งด้านการเมืองและนโยบายของรัฐ เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.5520) ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สังคม (ค่าเฉลี่ย = 3.6097) ปัจจัยภายนอกเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.5547) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ

ความรู้และความเข้าใจที่จำเป็นสำหรับการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจ (ค่าเฉลี่ย = 3.5623)

2) สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการเสริมสร้างขีดความสามารถของพลเมืองปัจเจกชนนิยม โดยเฉลี่ยปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการบริหารทั้งด้านการเมืองและนโยบายของรัฐ เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.4491) ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านสังคม (ค่าเฉลี่ย = 4.4938) ปัจจัยภายนอกเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.4538) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ค่านิยม อุปนิสัย และการแสดงออกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (ค่าเฉลี่ย = 4.4599)

กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการเสริมสร้างขีดความสามารถของพลเมืองปัจเจกชนนิยม

การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน ของการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการเสริมสร้างขีดความสามารถของพลเมืองปัจเจกชนนิยมของสภาพแวดล้อมภายใน ได้แก่

1) ด้านการจัดการเรียนการสอนรายวิชา มีจุดแข็งในการพัฒนาขีดความสามารถด้านความรู้และความเข้าใจที่จำเป็นสำหรับการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจ ทักษะและสมรรถนะการเป็นปัจเจกบุคคลที่มีคุณภาพ และมีความรับผิดชอบ และการคิดและปฏิบัติกรอย่างสร้างสรรค์ กระบวนการบริหารที่เป็นจุดแข็ง คือ การวางแผนและการติดตามประเมินผล มีจุดอ่อนในการพัฒนาขีดความสามารถด้านค่านิยม อุปนิสัย และการแสดงออกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม กระบวนการบริหารที่เป็นจุดอ่อน คือ การนำแผนไปปฏิบัติ

2) ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีจุดแข็งในการพัฒนาขีดความสามารถด้านความรู้และความเข้าใจที่จำเป็นสำหรับการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจ และทักษะและสมรรถนะการเป็นปัจเจกบุคคลที่มีคุณภาพ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม กระบวนการบริหารที่เป็นจุดแข็ง คือ การวางแผน จุดอ่อนในการพัฒนาขีดความสามารถด้านค่านิยม อุปนิสัย และการแสดงออกที่มีความ

รับผิดชอบต่อสังคม และการคิดและปฏิบัติการอย่างสร้างสรรค์ กระบวนการบริหารที่เป็นจุดอ่อน คือ การนำแผนไปปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล

การวิเคราะห์ โอกาส และภาวะคุกคาม ของการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการเสริมสร้างขีดความสามารถของพลเมืองปัจเจกชนนิยมของสภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่

1) ด้านการจัดการเรียนการสอนรายวิชา มีโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถด้านความรู้และความเข้าใจที่จำเป็นสำหรับการแสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจ ทักษะและสมรรถนะการเป็นปัจเจกบุคคลที่มีคุณภาพ และมีความรับผิดชอบและการคิดและปฏิบัติการอย่างสร้างสรรค์ ปัจจัยภายนอกทั้งหมดถือเป็นโอกาสในการบริหาร ได้แก่ การเมืองและนโยบายของรัฐ เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี กระบวนการในการบริหารที่เป็นโอกาส ได้แก่ การวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล มีภาวะคุกคามในการพัฒนาขีดความสามารถด้านค่านิยม อุปนิสัย และการแสดงออกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

2) ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถด้านความรู้และความเข้าใจที่จำเป็นสำหรับการแสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจ ปัจจัยภายนอกที่ถือเป็นโอกาสในการบริหาร ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี กระบวนการในการบริหารที่เป็นโอกาส ได้แก่ การวางแผน และการติดตามประเมินผล มีภาวะคุกคามในการพัฒนาขีดความสามารถด้านทักษะและสมรรถนะการเป็นปัจเจกบุคคลที่มีคุณภาพและมีความรับผิดชอบต่อค่านิยม อุปนิสัย และการแสดงออกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และการคิดและปฏิบัติการอย่างสร้างสรรค์ ปัจจัยภายนอกที่ถือเป็นภาวะคุกคามในการบริหาร ได้แก่ การเมืองและนโยบายของรัฐ กระบวนการในการบริหารที่เป็นภาวะคุกคาม ได้แก่ การนำแผนไปปฏิบัติ

2.3 กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการเสริมสร้างขีดความสามารถของพลเมืองปัจเจกชนนิยม ประกอบด้วย กลยุทธ์หลัก 2 กลยุทธ์ กลยุทธ์รอง 8 กลยุทธ์ และวิธีดำเนินการ จำนวน 40 วิธีดำเนินการ ซึ่งกลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาการบริหารด้วยการจัดการเรียนการสอนรายวิชาเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของพลเมืองปัจเจกชนนิยม มีกลยุทธ์รอง 4 กลยุทธ์ มีวิธีดำเนินการ

16 วิธี กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาการบริหารด้วยการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของพลเมืองปัจเจกชนนิยม มีกลยุทธ์รอง 4 กลยุทธ์ มีวิธีดำเนินการ 24 วิธี

อภิปรายผล

1) การบริหารโรงเรียนทางเลือกตามการจัดการเรียนรู้ พบว่า การจัดการเรียนการสอนรายวิชา มีสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และเมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอนรายวิชาและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ เรื่อง “ค่านิยม อุบนิสัย และการแสดงออกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม” แสดงให้เห็นว่าถึงแม้โรงเรียนทางเลือกจะมีความคิดที่เน้นในเรื่องวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้เรียนผ่านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการจัดการศึกษาของการศึกษานอกโรงเรียน ว่า การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนทางเลือกจะเน้นเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้เรียนผ่านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร (“คัมภีร์ กศน.” 2551) แต่ยังไม่สามารถจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพได้อย่างที่คาดหวัง และแสดงให้เห็นสิ่งที่ควรเร่งพัฒนาคือเรื่อง ค่านิยม อุบนิสัย และการแสดงออกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในปัจจุบันที่มีการส่งเสริมเรื่องค่านิยมในสังคมไทย เช่น ค่านิยม 12 ประการ ตามนโยบายคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติหรือ คสช. หรือนโยบาย “โตไปไม่โกง” เป็นต้น ล้วนเป็นการส่งเสริมการสร้างค่านิยมที่ดีที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งสิ้น

2) การบริหารโรงเรียนทางเลือกตามกระบวนการบริหาร (PIE) พบว่า การจัดการเรียนการสอนรายวิชา และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีสภาพปัจจุบันด้านการวางแผนสูงที่สุด และมีการนำแผนไปปฏิบัติน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนทางเลือกมีการวางแผนแต่ยังขาดการนำแผนไปปฏิบัติในด้านการจัดการเรียนการสอนรายวิชาและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีการวางแผนและนำแผนไปปฏิบัติน้อยที่สุด คือ เรื่อง

“ค่านิยม อุปนิสัย และการแสดงออกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม” ซึ่งชี้ให้เห็นว่า สิ่งที่โรงเรียนทางเลือกรับเลือกปฏิบัติคือการเสริมสร้างค่านิยมต่างๆที่เหมาะสมกับผู้เรียนในการเรียนรู้ร่วมกับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเท่าทัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จอร์น สเติฟเฟินสัน ที่ศึกษาชี้ความสามารถผู้เรียนว่าผู้เรียนต้องมีความรู้ ทักษะ การเคารพตัวเองและค่านิยมจึงจะอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างประสบความสำเร็จ (John Stephenson, 1992) และในยุคศตวรรษใหม่ที่ท้าทายทางการศึกษาผู้เรียนควรมีค่านิยมที่เหมาะสมนอกจากมีความรู้ความสามารถ (Stewart Hase, 2000)

3) จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกภาพรวม พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการบริหารโรงเรียนทางเลือกมากที่สุดคือ ด้านสังคม ส่วนปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารโรงเรียนทางเลือกน้อยที่สุดคือ ด้านการเมืองและนโยบายของรัฐ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การเมืองของไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยส่งผลอย่างมากต่อการบริหารโรงเรียนและสิ่งที่จะเอื้อต่อการบริหารที่ควรส่งเสริมอย่างมากคือการสร้างสังคมการเรียนรู้ เนื่องจากว่านักเรียนจะซึมซับกับสภาพแวดล้อมสังคมที่อยู่ โรงเรียนควรเน้นสร้างภูมิคุ้มกันด้านการอยู่ร่วมกับสังคมให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ การประกอบอาชีพ และการจัดการศึกษาของโรงเรียนทางเลือกเน้นการจัดสภาพแวดล้อมด้านสังคมในโรงเรียนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ทั้งด้านแนวคิดทฤษฎีและกิจกรรมต่างๆที่หลากหลาย ในการพัฒนาสังคมให้ผู้เรียนได้ซึมซับความรู้และทักษะต่างๆอย่างเป็นธรรมชาติและครอบคลุม สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พนายุทธ เขยบาล (2550) ศึกษาการนำเสนอแบบจำลองการบริหารจัดการโรงเรียนทางเลือกในประเทศไทย พบว่าลักษณะโรงเรียนทางเลือกเป็นโรงเรียนที่มีอิสระสร้างสรรค์ในการจัดทำเนื้อหา วิธีการสอนและตำราเรียน กระบวนการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วิสัยทัศน์ของโรงเรียนทางเลือก มุ่งพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพของผู้เรียน อารมณ์ไวซึ่งศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย (พนายุทธ เขยบาล, 2550)

4) จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกตามการจัดการเรียนรู้ พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของปัจจัยภายนอกเอื้อต่อการจัด

กิจกรรมเสริมหลักสูตรมากที่สุด เนื่องจากว่า โรงเรียนทางเลือกเป็นโรงเรียนที่มีจุดเด่นด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีการจัดการเรียนผสมผสานกับการเล่น และการประกอบอาชีพ เช่น โรงเรียนสัมมาสิกขาสันตโศภ ที่สอนนักเรียนให้รู้จักการประกอบอาชีพ หรือแนวคิดวอลดอร์ฟ เป็นแนวการศึกษาที่บูรณาการวิชาการไปกับกิจกรรมต่างๆผ่านการเล่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศรา จริยพันธุ์ และรัชณี ธงไชย ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนและประสิทธิผลของโรงเรียนทางเลือก พบว่า สามารถจำแนกตามแนวคิดการจัดการเรียนการสอนได้ 13 แนวคิด ซึ่งแต่ละแนวคิดจะเน้นการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนจากกิจกรรมต่างๆที่ได้จัดไว้โดยเฉพาะกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนรายวิชา (นริศรา จริยพันธุ์, 2555 และรัชณี ธงไชย, 2553)

5) จากผลการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม การบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการเสริมสร้างขีดความสามารถของพลเมือง ปัจเจกชนนิยม มีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

5.1) จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในตามการจัดการเรียนรู้ พบว่า การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นจุดอ่อน เพราะมีค่าความต้องการจำเป็นอยู่ในกลุ่มสูง ในขณะที่การจัดการเรียนการสอนรายวิชาเป็นจุดแข็ง เพราะมีค่าความต้องการจำเป็นอยู่ในกลุ่มต่ำ นั้นแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนทางเลือกควรเน้นส่งเสริมการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ผู้เรียนจึงจะสอดคล้องกับแนวคิดโรงเรียนทางเลือกที่เน้นการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และเมื่อพิจารณารายชื่อพบว่าข้อที่เป็นจุดอ่อนของการบริหารโรงเรียนทางเลือก คือ เรื่อง 1) ค่านิยม อุบิสัยและการแสดงออกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม 2) การคิดและปฏิบัติการอย่างสร้างสรรค์ เนื่องจากว่า การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียนทางเลือกนั้นมีความหลากหลายจากการประยุกต์ใช้ 13 แนวคิด จึงทำให้เป็นไปได้ยากในการที่จะชี้วัดผลสัมฤทธิ์อย่างแน่นอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศรา จริยพันธุ์ และรัชณี ธงไชย ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนและประสิทธิผลของโรงเรียนทางเลือก พบว่า สามารถจำแนกแนวคิดการจัดการเรียนการสอนได้ 13 แนวคิด ซึ่งแต่ละแนวคิดจะเน้นการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนจากกิจกรรมต่างๆที่ได้จัดไว้

โดยเฉพาะกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนรายวิชา (นริศรา จริยพันธุ์, 2555 และรัชณี ธงไชย, 2553)

5.2) จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในตามกระบวนการบริหาร (PIE) พบว่า การจัดการเรียนการสอนรายวิชาและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านการวางแผนเป็นจุดแข็งเหมือนกัน และด้านการนำไปปฏิบัติเป็นจุดอ่อนเหมือนกัน แต่ด้านการติดตามประเมินผลแตกต่างกัน โดยพบว่า การติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นจุดอ่อน ในขณะที่การจัดการเรียนการสอนเป็นจุดแข็ง ซึ่งให้เห็นว่า โรงเรียนทางเลือกมีการติดตามประเมินผลด้านการจัดการเรียนการสอนรายวิชาแต่ขาดการติดตามประเมินผลด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร อาจเป็นเพราะว่า การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นการจัดกิจกรรมที่วัดผลประเมินได้ยากเพราะเป็นการสอนแบบสอดแทรกความรู้ผ่านกิจกรรมอาจมองเป็นรูปธรรมได้ยากกว่าการจัดการเรียนการสอนรายวิชาและครูที่จะสามารถวัดผลติดตามประเมินผลต้องมีความรู้ความสามารถอย่างมากแต่โรงเรียนทางเลือกยังขาดครูที่มีความสามารถจึงอาจทำให้ การนำไปสู่การปฏิบัติเกิดปัญหาทำให้กลายเป็นจุดอ่อนของการบริหารโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปกป้อง จันวิทย์ ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนทางเลือก พบว่า มีการขาดแคลนครูที่เหมาะสมกับแนวทางของโรงเรียนทางเลือก เพราะโรงเรียนทางเลือกเรียกร้องคุณภาพจากครูในระดับสูง นอกจากครูต้องเข้าใจปรัชญาการเรียนการสอนของโรงเรียนและใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไปในระบบแล้ว ต้องมีความรู้การติดตามประเมินผลกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดให้ผู้เรียนด้วย (ทีดีอาร์ไอ. 2555)

5.3) จากวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกภาพรวม พบว่า การเมืองและนโยบายของรัฐถือเป็น ภาวะคุกคามของการบริหารโรงเรียนทางเลือก เพราะมีความต้องการจำเป็นอยู่ในกลุ่มสูง ส่วนด้านเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีถือเป็นโอกาส เพราะมีความต้องการจำเป็นอยู่ในกลุ่มต่ำ แสดงให้เห็นว่า การเมืองและนโยบายของรัฐ มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนของโรงเรียนทางเลือกทั้งด้านการจัดการเรียนการสอนรายวิชาและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร อาจเป็นเพราะว่าการเมืองของไทยมีการเปลี่ยนแปลงอยู่บ่อยเมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาลนโยบายต่างๆ

ด้านการศึกษาจะถูกปรับเปลี่ยนไปด้วยอาจเกิดความไม่ต่อเนื่องในการนำนโยบายมาจัดการศึกษาในระยะยาว โรงเรียนต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างๆซึ่งอาจทำให้เกิดเป็นปัญหาของการปรับตัวของโรงเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปกป้อง จันวิทย์ กล่าวในงานสัมมนาวิชาการประจำปี 2556 ของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ในหัวข้อ “โมเดลใหม่ในการพัฒนา: สู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพโดยการเพิ่มผลผลิต” ว่ารัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการต้องอยู่กันยาวๆ เพราะต้องวางนโยบายระยะยาว และต้องมีเจตจำนงที่แน่วแน่ในการปฏิรูปการศึกษา” (ทีดีอาร์ไอ, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของปกป้องจันวิทย์ และสุนทร ตันมันทอง ที่ได้ศึกษาโรงเรียนทางเลือกกับทางเลือกในการศึกษาของประชาชน พบว่า กฎกติกาของรัฐควรเป็นไปในทางที่สนับสนุนหลักความมีอิสระของโรงเรียนทางเลือกภายใต้ความรับผิดชอบต่อนักเรียนและผู้ปกครอง

5.4) จากวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกตามการจัดการเรียนรู้ พบว่า ปัจจัยภายนอกถือเป็นภาวะคุกคามของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และเป็นโอกาสของการจัดการเรียนการสอนรายวิชา และภาวะคุกคามที่พบเหมือนกันคือ เรื่อง ค่านิยม อุปนิสัย และการแสดงออกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนทางเลือกควรลดภาวะคุกคามจากปัจจัยภายนอกที่จะกระทบต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยเฉพาะในเรื่อง ค่านิยม อุปนิสัย และการแสดงออกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้บริหารควรมีนโยบายการเสริมสร้างค่านิยมต่างๆให้ผู้เรียน และควรรู้จักปรับนโยบายต่างๆในการนำมาใช้กับการบริหารโรงเรียนให้เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ ประพนอม เดชชัย (2536, หน้า 204-206) ได้กล่าวสรุปว่า ค่านิยมไทยที่สำคัญและควรปลูกฝังขึ้นให้เกิดในสังคมไทยทุกคนเพื่อให้พลเมืองเกิดความเจริญก้าวหน้าแก่ตนเอง และประเทศชาติ (ประพนอม เดชชัย, 2536)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) ผู้บริหารโรงเรียนทางเลือก ควรมุ่งเน้นให้การสนับสนุนครูในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาขีดความสามารถอย่างเร่งด่วน เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาขีดความสามารถมีสภาพปัจจุบันน้อยและมีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด

2) ผู้บริหารและครูโรงเรียนทางเลือกควรส่งเสริมและปลูกฝังให้นักเรียนสร้างค่านิยม อุทิศตน และการแสดงออกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง ด้วยการสอดแทรกการสอนผ่านการจัดการเรียนการสอนรายวิชาและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนการสอนรายวิชาและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนเกิดค่านิยม อุทิศตน และการแสดงออกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ของโรงเรียนทางเลือกนั้นมีสภาพปัจจุบันต่ำที่สุดในขณะที่สภาพที่พึงประสงค์มีระดับมากที่สุด

3) ผู้บริหารโรงเรียนทางเลือกควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการนำไปปฏิบัติ และมีการจัดอบรมการนำไปปฏิบัติให้ครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนการสอนรายวิชาและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านการนำไปปฏิบัติ มีสภาพปัจจุบันน้อยที่สุด และมีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด

4) ผู้บริหารและครูโรงเรียนทางเลือกควรสร้างโอกาสด้านสังคมให้กับนักเรียนในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน และผู้บริหารควรสร้างแนวทางป้องกันภาวะคุกคามจากการเมืองและนโยบายของรัฐที่มีการเปลี่ยนแปลงให้สามารถบริหารจัดการโรงเรียนอย่างยั่งยืน เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันและที่พึงประสงค์ของปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารโรงเรียนทางเลือก ด้านสังคม สูงที่สุด และด้านที่เอื้อต่อการบริหารต่ำที่สุด คือ การเมืองและนโยบายของรัฐ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำวิจัย เรื่อง “กลยุทธ์การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างค่านิยม อุปนิสัย และการแสดงออกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม” เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ค่าความต้องการจำเป็นของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านค่านิยม อุปนิสัย และการแสดงออกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีมากที่สุด

2) ควรทำวิจัย เรื่อง “แนวทางการนำแผนสู่การปฏิบัติในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาขีดความสามารถผู้เรียน” เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ค่าความต้องการจำเป็นของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอยู่ในกลุ่มสูงจึงทำให้เป็นจุดอ่อนของการบริหาร แต่กิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นจุดเน้นของนโยบายรัฐบาลปัจจุบันที่กำหนดนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ด้านกิจกรรม ดังนั้นการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรจึงเป็นสิ่งสำคัญในการทำวิจัยเพื่อตอบรับนโยบายและพัฒนาผู้เรียนด้านทักษะชีวิต

3) ควรทำวิจัย เรื่อง “แนวทางการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน” เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ค่าความต้องการจำเป็นของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในกลุ่มสูงจึงทำให้เป็นจุดอ่อนของการบริหารทุกด้าน แต่เรื่องการติดตามประเมินผลเป็นสิ่งสำคัญในการไปถึงเป้าหมายการพัฒนาเพื่อการปรับปรุง ถ้าเรามีการวางแผน มีการนำแผนไปปฏิบัติแต่วิธีการวัดประเมินผล ติดตามประเมินผลไม่มีประสิทธิภาพก็ไม่สามารถรับรู้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและของกิจกรรมนั้นๆได้และไม่สามารถนำผลไปปรับปรุงพัฒนาในทิศทางที่ถูกต้องได้

เอกสารอ้างอิง

- นริศรา จริยะพันธุ์. (2554). การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนทางเลือกและพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. รายงานการประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 3, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปกป้อง จันวิทย์ และสุนทร ต้นมันทอง. (2555). โรงเรียนทางเลือกกับทางเลือกในการศึกษาของประชาชน. การสัมมนาวิชาการประจำปี 2554: “ยกเครื่องการศึกษาไทย: สู่อุทิศที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง”.
- ปกป้อง จันวิทย์ และศศิ วุฒิวัฒน์. (2556). การพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อผลิตภาพ, การสัมมนาวิชาการ. “โมเดลใหม่ในการพัฒนา: สู่อุทิศโตอย่างมีคุณภาพโดยการเพิ่มผลิตภาพ”.
- ประนอม เดชชัย. (2536). เสริมทักษะการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชามัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พนายุทธ เขยบาล. (2550). การนำเสนอแบบจำลองการบริหารจัดการโรงเรียนทางเลือกในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต. สาขาการบริหารและพัฒนาศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เมธี ศรีวะระมย์, สุพร เข้มเฮง และ ฉนวนรช ศรีวะระมย์. (2560). รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดยโสธร, วารสารการบริหารปกครอง, 6 (1) : 346 – 378.
- รัชนี ธงไชย. (2553). การศึกษาทางเลือกในสังคมไทย ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการขับเคลื่อน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สุชาติ จักรพิสุทธิ์ และคณะ. (2548). การศึกษาทางเลือก : โลกแห่งการเรียนรู้ นอกโรงเรียน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). **แนวทางการนำจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2551). **คัมภีร์ กศน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

Australian Curriculum Assessment and Reporting Authority. (2013). **General Capabilities**. Consultation Report. June to August.

Hase, Stewart. (2000). **Capability and Coping in the New Millennium: a New Challenge for Education**. Southern Cross University: ePublications@SCU.

Mzinyati, A. & Xinwa M. (n.d.). **Collectivism Versus Individualism**. (Presentation Paper).

Oyserman, D., Coon, H.M., & Kimmelmeier, M. (2002). Rethinking Individualism and collectivism: Evaluation of theoretical Assumptions and meta-analyses. **Psychological Bulletin**, Vol.128 (1),3-72.

Stephenson, J. (1992). **Quality in Learning; Capacity and Quality in Higher Education**. London: Kogan Page.

Translated Thai References

Bureau of Academic and Educational Standards. (2010). **The Guidelines Focus on Improving the Learning into Practice**. Bangkok : Office of the Basic Education Commission

Bureau of Non-Formal and Informal Education Talks Al drugs. (2008). **Bible KORSORNOR**. Bangkok : Bureau of Non-Formal and Informal Education Talks Al drugs.

- Cheyban, P. (2007). **Presentation of Model Management Alternative Schools in Thailand**. Administration and Development Studies, Thesis. Graduate School. Maharakham University.
- Dechchai, P. (1993). **Skills taught social studies**. Bangkok: Department of secondary education at Chiang Mai University.
- Jakarapisut, S. and other. (2005). **Alternative Education: The World of Learning Outside School**. Bangkok : The Thailand Research Fund (TRF).
- Jariyapan, N. 2011. Management of teaching and school choice and Act The National Education Act 2542. **Proceeding Presenting the Results of Research and Graduate theses 3rd**, NIDA.
- Junvith, P. and Sunthon, T. (2012). **School Choice and Alternatives Public Education**. The Seminar 2554: "Revamping Thai Education System: Quality for all".
- Junvith, P. and Sasi, V. (2013). **Developing Human Capital to Productivity**, The Seminar. "The New Model of Development: the Growth of Quality Increasing Productivity."
- Thongchai R. 2010. **Alternative education in Thailand**. Proposals for strategic propulsion. Department of Health.
- Sriwarom, M., Suwaporn, S. and Tanavat, S. (2017). A Model of Learning Resources Management for Private Technological and Vocational College in Yasothon Province. **Governance Journal**, 6 (1) : 346 – 378.

